Overeenkomst eerstelijns psychologische zorg: balans 2019-2024

Clara Noirhomme
Studiedienst van de Christelijke Mutualiteit (CM)
clara.noirhomme@mc.be

Context

- In België vertoont **33% van de bevolking psychische kwetsbaarheid** (GHQ 2+, Sciensano, HIS 2018)
- Sinds 2019 werd de overeenkomst eerstelijns psychologische zorg (ELP) progressief uitgebouwd om de toegang tot psychologische zorg te verbeteren:
  - **laagdrempelig en betaalbaar** aanbod
  - zorgaanbod expliciet afgestemd op de verwachte GGZ-noden van de bevolking

⇨ Zes jaar na de invoering rijst de vraag in welke mate deze doelstelling daadwerkelijk werd gerealiseerd

Onderzoeksvraag

In welke mate stemt het ELP-systeem het aanbod, het gebruik en de toegankelijkheid van psychologische zorg af op de geestelijke gezondheidsnoden van de bevolking?

Studie & Bibliografie

Methode

- Gegevens van 4,6 miljoen CM-leden
- Gewogen en geëxtrapoleerd naar de Belgische bevolking

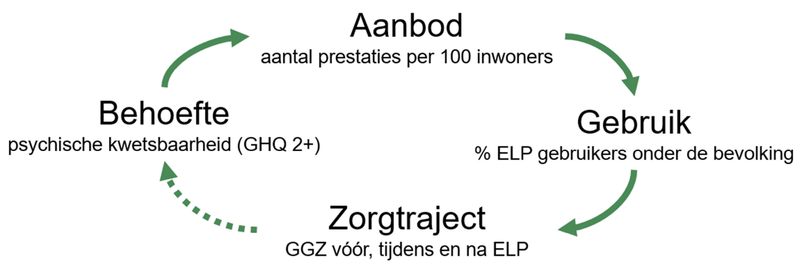

Resultaten en discussie

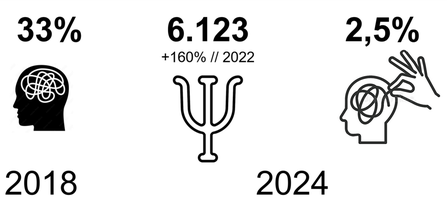

1. Sterke groei van het systeem

- Aantal geconventioneerde psychologen en orthopedagogen:
  - 2.361 (2022) => 6.123 (2024)
- Gebruik steeg van 0,1% van de bevolking in 2019 naar 2,5% in 2024
- Meer dan 466.000 Belgen maakten sinds de start gebruik van ELP = 4,1% van de bevolking

⇨ **ELP is uitgegroeid tot een structureel onderdeel van de Belgische GGZ**

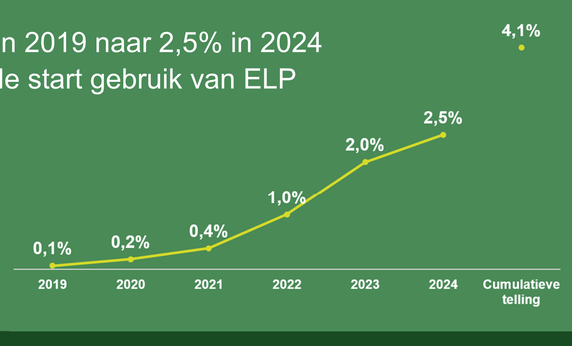

2. Bereikt het systeem de plaatsen met de grootste noden?

- Brussel:
  - /!\ Hoge behoefte
  - ☑ Hoog aanbod
  - ☑ Hoog gebruik
- Henegouwen:
  - /!\ Hoge behoefte
  - /!\ Lager aanbod
  - /!\ Lager gebruik

⇨ **De afstemming tussen behoeften, aanbod en gebruik blijft verschillen tussen regio's**

3. Bereikt ELP kwetsbare groepen?

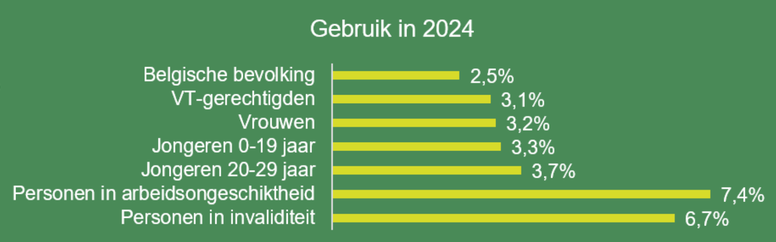

⇨ De hoogste gebruikscijfers worden gevonden bij groepen met de grootste geestelijke gezondheidsnoden

4. Nieuwe zorgvormen verbeteren de toegankelijkheid

Tussen 2022 en 2024:
- zorg in vindplaatsen: 8% → 22% van alle prestaties
- groepssessies: 2% → 7%
- steeds meer zorg buiten de klassieke privépraktijk

Kwetsbare groepen maken vaker gebruik van vindplaatsen. In 2024 bezocht:
- 41% van de gebruikers met VT minstens één keer een vindplaats
- 47% van de gebruikers met leefloon/IGO
  - Ter vergelijking van 35% van alle ELP-gebruikers

⇨ **Vindplaatsen lijken een belangrijke hefboom om kwetsbare doelgroepen beter te bereiken en drempels naar psychologische zorg te verlagen**

5. ELP als toegangspoort tot zorg

In 2024, had **56%** van de nieuwe gebruikers in de twee voorafgaande jaren geen geregistreerde geestelijke gezondheids-zorg.

⇨ **ELP wordt steeds meer een toegangspoort tot GGZ**

Aanbevelingen

1. ***Meer geografische rechtvaardigheid van het zorgaanbod***

   Stem de territoriale planning en de ondersteuning van zorgverleners beter af op regio's met hoge behoeften en een beperkt aanbod

2. ***Consolidatie en uitbreiding van de ELP-overeenkomst***

   Blijf investeren in het ELP-model, dat zorg-capaciteit organiseert op basis van de behoeften van de bevolking, en verzeker voldoende structurele financiering

3. ***Betere toegankelijkheid voor kwetsbare doelgroepen***

   Versterk vindplaatsen en verminder structurele toegangsdrempels om doelgroepen met de grootste noden beter

Conclusie

- Het ELP-systeem groeide sterk tussen 2019 en 2024
- Het bereikt kwetsbare groepen en mensen die voordien geen geestelijke gezondheidszorg gebruikten
- Nieuwe zorgvormen zoals vindplaatsen verbeteren de toegankelijkheid
- Geografische verschillen tussen behoeften, aanbod en gebruik blijven bestaan
- Verdere versterking van het aanbod blijft noodzakelijk om aan de groeiende geestelijke gezondheidsnoden tegemoet te komen

⇨ **De ELP-overeenkomst toont dat een behoeften-gebaseerde planning van psychologische zorg mogelijk is, maar verdere investeringen blijven noodzakelijk om de toegankelijkheid en geografische rechtvaardigheid te versterken.**